

REND MIG I FORANDRINGERNE!

Danmark befinder sig en globaliseret verden præget af forandringer – også inden for pædagogik og uddannelse. Nu ser vi et oprør mod kravet om konstant forandring.

Af CLAUS HOLM,
instituteder, DPU, Aarhus Universitet

I Leif Panduros roman *Rend mig i traditionerne* fra 1958 er den privilegerede gymnasieelev David godt træt af traditionerne og de voksne som konservative traditionsbærere. Målet for de voksne – og for datidens velfærdsstat som sådan – var konformitet, forudsigelighed og social tryk.

David gør oprør. Mod materialisme og tilpasningsevne. Han snerrer af sin samtid og ender på et nervesanatorium. Her skal han lære at holde af traditionerne, af familiens velstand og at (gen)finde velværet ved datidens vækst i velstand.

I 2018 – 60 år efter Panduros traditions-trætte roman – taler vi stadig kritisk om velfærdsstaten. Men oprøret har ændret karakter.

I dag er verden globaliseret og præget af videns- og innovationsøkonomiens stadige krav om forandring og tilpasning. Vor tids credo er, at alle må lære at forandre deres liv gennem hele livet.

Det afføder en reaktion. En konservativ reaktion. Hvis man opdaterer titlen på Panduros reaktions-roman, så skal den i dag hedde *Rend mig i forandringerne!*

Hvor datidens David ville forandre, så er nutidens David godt træt af de evige forandringer. Ny konservativ modstand pibler frem. Vel at mærke ikke partipolitisk konservativ – modstanden mod konstant forandring findes på tværs af det politiske spektrum.

Det konservative oprør findes i to versioner. En man kan kalde kulturkonservativ, og en man kan kalde progressiv konservativ.

Den kulturkonservative idé er at finde tilbage til rødderne. Til noget oprindeligt og uforvansket. Og modsvaret til de sidste 30 års globalisering fører os – særligt i uddannelsessammenhæng – typisk tilbage til perioden

1850-1900. Her skulle bønderne ikke længere være bønder. De skulle dannes, folkedannes og være danskere.

Det er beskrevet i bogen *The Nordic Secret. A European story of beauty and freedom* fra 2017, hvor forfatterne Lene Rachel Andersen og Tomas Björkman beskriver, hvordan folket elskede at blive dannede og selv skabte processen i deres eget tempo. I samme bog bliver nutidens skole omdrejningspunkt for en genoplivelse af folkedannelsen. Det skal ske gennem frihed til at tage lokalt ansvar for at undervise i basale kundskaber og færdigheder og i litteratur på modersmålet – og ikke mindst fællessang. Målet skal være modvægt til individualisering og selvoptaget fokus på kompetenceudvikling på arbejdsmarkedets præmisser.

De kulturkonservative siger 'rend os' til et forhatet, halvdeprimeret (lykkepille)liv optaget af livslang kompetenceudvikling. Og de siger ja til at bringe *personlig* udvikling i samklang med især det nationale folkefællesskab.

Heroverfor står den progressive konservativisme. Den vil ikke tilbage til fortiden – i hvert fald ikke længere end til 1990'erne, hvor globaliseringen for alvor tog fart.

Idéen er at styrke danskernes evne til at forblive en del af fremtidens globaliserede verden præget af forandringer.

Opskriften er social mobilitet gennem livslang læring med især arbejdsmarkedet som fikspunkt. *Alle* – også dem der har svært ved at klare de globaliserede udfordringer og forandringer – skal kunne klare sig på det moderne arbejdsmarked.

Lighedsbegrebet handler om, at staten skal give alle danskere samme livschancer ved, at de får adgang til samme udvikling af viden, færdigheder og kompetencer. I uddannelsessammenhæng illustrerer skolereformen fra 2014 netop et lignende hovedformål, nemlig at løfte de svageste elevers faglige resultater.

Så også her bliver skolen et afgørende middel til at indfri målsætningerne. Formålet er at styrke den enkeltes arbejdsevne og lyst til at lære mere i et foranderligt samfund, hvor livslang læring skal gøre det lettere for alle danskere at realisere en egennyttelig tilværelse til gavn for fællesskabet.

Men kan det lade sig gøre?

I bogen *Nordic Capitalisms and Globalization* fra 2011 beskriver Peer Hull Kristensen og Kari Lilja, hvordan danske virksomheder fra starten af 1990'erne frem til midten af 00'erne lykkedes med at blive konkurrencedygtige i en mere global, foranderlig og eksperimenterende økonomi. Og de forklarer, at det hænger sammen med danskernes tradition, der er enestående i verden, for uddannelse gennem hele livet.

Men man kan også læse om globale kapløbs hårde konsekvenser. Det er forbundet med mindre tryk og mere selvtvivl i en tilværelse præget af stadige forventninger om forandringsparathed. Stress er i vækst.

Den progressive konservativisme siger dermed 'rend os' til forestillingen om, at forandringerne går over, og at basale kundskaber og færdigheder er nok. Den siger også 'rend os' til forestillingen om, at det er op til den enkelte at klare sig. Staten, skolen og lærerne har en forpligtigelse til at give alle samme chance for at klare sig selv.

Men hvilken af de to konservatismer er vi bedst tjent med – og hvilken kan 'rende os'?

Selvom de ikke altid er voldsomt glade for hinanden, ligger vejen frem nok i kompromiset. Det hjælper ikke at fornægte forandringerne og tro på en verden fra det forrige århundrede – men modsat fostrer overdreven forandringsiver stress og utryk.

Kombinerer man den progressive konservativisme vilje til at konfrontere forandringerne med de kulturkonservatives sans for folkelig selvrespekt og selvopfattet identitet over tid, så har vi måske udsigt til et kompromis, der kan forhindre David anno 2018 i at blive en halvdeprimeret og præstationsstresset ung dansker, der siger 'rend mig i forandringerne', står stille, står af eller brænder ud.

